

Dr. Josep Vigo i Bonada

Tota una vida dedicada a la botànica.

En nom de l'associació Flora Catalana i dels nostres lectors, voldriem agrair a Josep Vigo que ens hagi brindat la possibilitat d'entrevistar-lo. Per a nosaltres, és important poder publicar aquesta entrevista, ja que el Dr. Vigo és un referent de la botànica actual gràcies a la seva contribució a aquesta ciència. Alhora, creiem imprescindible destacar la rellevància de la seva tasca docent en el món universitari des del 1962, i a partir del 1983 com a catedràtic fins al 2006, quan es va jubilar, a la Universitat de Barcelona.

La seva trajectòria ha estat dedicada en cor i ànima a la botànica i, sens dubte, la seva dedicació ens ha permès conèixer amb més profunditat la flora de casa nostra. A través d'aquestes línies, voldriem aproximar els lectors a alguns aspectes de la seva vida, professió i tasca científica que, de ben segur, permetran conèixer-lo millor com a persona i com a científic.

Aprofitem l'ocasió també per agrair-li l'ajuda incondicional, reiterada i voluntària, en la llarga tasca de construir el catàleg de flora virtual de Flora Catalana, una tasca per a la qual Pere Barnola, una de les persones més actives i productives de l'associació, ha pogut comptar sempre amb el seu suport, assessorament, ajuda i, allò que més valora, amistat.

A mesura que creixen i es desenvolupen, les persones van definint, entre altres aspectes de la seva vida, a què es volen dedicar. Sovint és alguna cosa que els ha influenciat de petits, que els agrada, els interessa o els apassiona. Quan vàreu néixer? En quin entorn vàreu créixer? Vivíeu en contacte amb la natura? Com va sorgir el vostre interès per la biologia i la botànica? Us ve de família, potser? Hi va haver algun fet desencadenant que us fes inclinar per aquesta disciplina científica?

Vaig néixer l'any 1937 a Ribes de Freser. Els meus pares es dedicaven al comerç, però la meva àvia paterna procedia d'un entorn rural, Llanars. Els

meus padrins, avis materns, havien viscut sempre a pagès, l'un en un masia a la vora de Ribes i l'altre al poble de Serrat. Tots tres estaven, doncs, immersos en ambients naturals i els coneixien bé, sense oblidar que, en aquella època i en una vila no gaire gran, tothom estava poc o molt en contacte amb la natura i hi interactuava.

El meu pare i els meus oncles eren aficionats a l'excursionisme i sovint se m'enduien a recórrer país. Els estudis de batxillerat em van iniciar en el coneixement del medi natural, i quan vaig ingressar a la universitat veia clar que volia aprofundir en la ciència de la terra i les plantes. Decidir-me per la botànica va ser un fet un xic atzarós. De totes

maneres, vaig acabar combinant les dues aficions, atès que m'he dedicat preferentment a la geobotànica –l'estudi de les plantes en relació amb el territori.

En algunes de les vostres obres, de les quals podríem destacar la *Flora dels Països Catalans* i la *Flora manual dels Països Catalans*, compartiu autoria amb qui va ser el vostre mestre, Oriol de Bolòs i Capdevila. Ens podríeu explicar com el vàreu conèixer i com vàreu arribar a ser el seu deixeble? Algunes persones que havien conegut el doctor Bolòs en la seva activitat acadèmica i docent ens expliquen que era un home amb una gran capacitat pedagògica que defensava el respecte per la natura i la seva terra, sempre pensant en els interessos de les generacions futures. Com que el coneixíeu bé, ens agradaria que ens parléssiu d'aquesta afirmació genèrica, matisant-la, ampliant-la o corregint-la, si cal.

A la universitat, el doctor Oriol de Bolòs em va impartir totes les assignatures de botànica de la carrera. En acabar la llicenciatura, i aconsellat pel meu professor de pràctiques, Josep Vives Codina, vaig demanar-li dur a terme una tesi sota la seva direcció, a la qual cosa va accedir.

L'eficàcia pedagògica del doctor de Bolòs se sustentava sobretot en els seus grans coneixements, el seu rigor científic i la profunditat de les seves anàlisis. Transmetia, de manera planera i assequible, una ciència viscuda intensament que fàcilment entusiasmava els seus deixebles.

En el camp de la gestió del medi ambient, el doctor Bolòs va ser realment un pioner a casa nostra. L'any 1969 va organitzar, juntament amb altres

Portada de la tercera edició de la *Flora Manual dels Països Catalans*.

professors universitaris, un simposi sobre la conservació de la biosfera que va tenir un impacte científic i social notable. No solament va reflexionar i va fer divulgació sobre la necessitat de valorar i salvaguardar el medi natural, sinó que s'hi va implicar directament, cosa que de vegades va ocasionar-li més d'un maldecap.

L'any 1965 vàreu obtenir el doctorat en Ciències, i el 1968 vàreu publicar la tesi doctoral, *La vegetació del massís de Penyagolosa*. Què porta una persona nascuda al Ripollès, concretament a Ribes de Freser, a fer una tesi sobre la vegetació d'un massís que es troba a la província de Castelló? Què és el que us n'interessava?

La meua idea era fer l'estudi d'alguna àrea de muntanya, i vaig pensar inicialment en la vall de Ribes, amb la qual tenia lligams directes. El doctor Bolòs, però, va creure que seria més profitós abordar algun territori menys explorat dels Països Catalans, i em va proposar o bé l'Alt Urgell o la regió de Penyagolosa. Com que aquest darrer territori era el menys conegut i més distant dels explorats fins llavors, el vaig preferir d'entrada, malgrat que el seu estudi no seria tan planer com el d'alguna àrea pirinenca. Quan el vaig visitar per primer cop, em va semblar interessantíssim; me'n vaig enamorar.

Tant *Flora dels Països Catalans* com *Flora manual dels Països Catalans* han constituït i constitueixen el referent taxonòmic i geobotànic de la nostra flora. Gràcies a ells, identificar les plantes de casa nostra és una tasca força més simple, àgil i ràpida

Josep Vives Codina el 1961 a prop d'Adzeneta del Maestrat, amb Pius Font i Quer i d'altres botànics.

que abans de la seva publicació, per la qual cosa esdevenen la font de què bevem tots els que volem identificar una planta a Catalunya. És una obra complexa i de gran envergadura, i per això no podem deixar passar l'ocasió de preguntar-vos com va néixer aquest projecte, com es va desenvolupar, quins entrebancs van sorgir, qui hi va participar i també de quina informació es va partir.

L'any 1964, Edicions Ariel, interessada a continuar els projectes florístics de Pius Font i Quer, aleshores ja traspasat, va acceptar que el doctor Oriol de Bolòs i jo mateix confeccionéssim una flora de les terres de parla catalana, per a la qual ja hi havia força informació recollida.

El projecte inicial era relativament simple, però aviat va derivar cap a l'obra extensa i detallada que va acabar essent, i que a més va exigir molta més feina de la prevista d'entrada. Els editors inicials no van poder fer-se càrrec d'aquest plantejament i vam entrar en una llarga temporada d'incertesa teòrica, tot i que la redacció dels textos no es va estroncar en cap moment. Finalment, l'any 1978, la Fundació Jaume I i l'editorial Barcino van assumir generosament el projecte.

En aquell moment ja hi havia diversos estudis regionals i comarcals fets, així com nombrosa bibliografia complementària, que permetien emprendre la síntesi proposada amb força garanties. A més, l'Institut Botànic de Barcelona, que es va prendre com a centre d'operacions, disposava d'alguns materials inèdits aplegats per Font i Quer, i també principalment d'extenses col·leccions d'herbari que oferien un suport important.

A banda dels dos autors principals, Margarida Masclans es va fer càrrec d'algunes il·lustracions. Josep Nuet va fer els dissenys definitius dels mapes de distribució dels tàxons, i Francesc Masclans i Josep Bou van col·laborar en la transcripció dels textos originals. En el recull de dades geogràfiques van intervenir-hi breument Xavier Llimona i Ramon Folch.

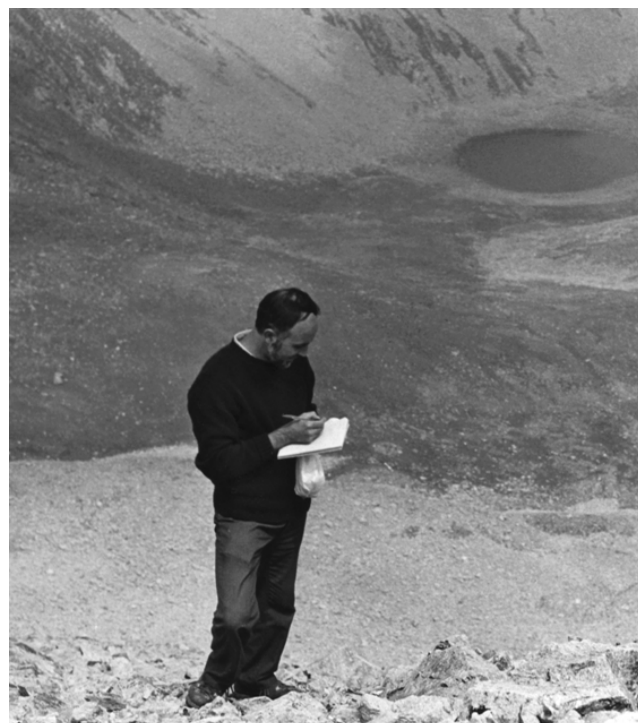
Flora manual dels Països Catalans és una derivació lògica i quasi necessària de la flora en quatre volums, de la qual representa una adaptació i una simplificació. En iniciar-se, el volum tercer de l'obra mare ja estava mig fet. El text de les monocotiledònies va ser elaborat conjuntament per a *Flora manual* i per al quart volum de *Flora dels Països Catalans*. Hi van intervenir activament, a més d'Oriol de Bolòs i jo mateix, els professors universitaris Ramon M. Masalles i Josep M. Ninot. El text dels *Li-*

monium va ser encarregat a Llorenç Sáez, que havia fet una revisió acurada d'aquest complex gènere. Mercè Bernal ens va proporcionar dades relacionades amb els gèneres *Dianthus* i *Linaria*. I les petites il·lustracions que figuren al marge superior de les pàgines van ser fetes per Margarida Masclans.

Inicialment, l'editorial Ketres es va avenir a fer-se càrrec de la publicació, però al final se'n van ocupar Edicions Pòrtic i Enciclopèdia Catalana.

A la darrera edició de *Flora manual*, que data del 2005, s'hi van incorporar la majoria de novetats que havien aparegut fins llavors. Totes dues publicacions són encara, com dieu, obres de referència, però inevitablement han envellit, de manera que caldria posar-les al dia i fer-ne una revisió acurada. Espero que les noves generacions de botànics se n'encarreguin de manera eficient.

Algunes de les plantes de la vegetació de Catalunya porten el vostre nom, la qual cosa és un senyal inconfusible del reconeixement i admiració que altres botànics us confereixen. Si no anem errats, les plantes a què fem referència són: *Dianthus seguieri* Vill. subsp. *vigoï* (M. Lainz) O. Bolòs –*Dianthus vigoï* M. Lainz–; *Limonium vigoï* L. Sáez, Curcó et Rosselló; *Rubus vigoï* Roselló, Peris et Stübing; i l'hibrid *Carduus xvigoï* Mateo. Ens podríeu explicar, per alt per alt, com és que aquestes plantes han acabat portant el vostre nom?

Imatge del 1976 al Puig de Bastiments.

Dianthus vigo és un clavell silvestre endèmic dels Pirineus orientals, bàsicament del Ripollès i el Vallespir, que vaig estudiar en l'aspecte morfològic i vaig concloure que no corresponia a cap de les espècies a què s'havia atribuït. El botànic santanderí Manuel Laínz, jesuïta, que va revisar el gènere *Dianthus* per a *Flora iberica*, me'l va dedicar en reconeixement al meu estudi.

Limonium vigo és una ensopeguera endèmica que viu a les costes meridionals de Catalunya, sobretot al Delta de l'Ebre. L'espècie, me la van dedicar un grup de tres botànics que col·laboraven: Llorenç Sáez, que va fer una revisió del gènere i amb qui havia treballat a la Universitat de Barcelona; Antoni Curcó, del Parc Natural del Delta de l'Ebre; i Josep Antoni Rosselló, de la Universitat de València.

Rubus vigo és un esbarzer que s'havia confós per altres espècies d'aquest enrevessat gènere. En la denominació del tàxon, aquests tres botànics valencians el van descriure com una espècie nova i me la van dedicar. Creix, almenys, a moltes muntanyes de la meitat septentrional de la nostra península, entre les quals les de l'Alcalatén, on vaig fer la tesi doctoral.

Carduus xvigo és un híbrid que jo havia detectat a la zona de Penyalgosa. Va ser denominat pel botànic valencià Gonzalo Mateo, que me'l va dedicar.

Un altre dels projectes de gran envergadura en què heu participat és l'adaptació del CORINE Biotopes Manual a la nostra vegetació, que va donar lloc al Manual dels hàbitats de Catalunya, publicat entre els anys 2005 i 2008, un

El primer volum del Manual dels hàbitats de Catalunya.

projecte que ha esdevingut el referent dels hàbitats de Catalunya i del qual n'heu conduït la direcció científica. Un cop més, ens agradaria saber com es dirigeix un projecte d'aquesta envergadura, com neix, qui hi intervé, quines dificultats presenta i des d'on es parteix.

L'any 1998 es va iniciar, en col·laboració entre el Departament de Medi Ambient i Habitatge de la Generalitat i la Universitat de Barcelona, un projecte de Cartografia dels Hàbitats adaptat al programa CORINE (*Coordination of Information on the Environment*) de la Unió Europea. Aquest projecte va comportar l'elaboració d'un catàleg explicatiu dels hàbitats de Catalunya, i el resultat n'ha sigut la confecció del llistat oficial dels hàbitats del nostre territori, la sèrie de mapes corresponents (en paper i en format digital) i l'establiment dels hàbitats d'interès comunitari existents a casa nostra per tal de poder aplicar les polítiques de gestió i protecció pertinents.

Seguint les directrius de la UE, vam partir dels estudis de vegetació i els documents cartogràfics existents fins llavors, i vam dur a terme la feina de camp necessària per tal de completar els objectius fixats. Els treballs van anar bàsicament a càrrec del Grup de recerca de Geobotànica i Cartografia de la Vegetació, al qual es van afegir altres investigadors, principalment de la Universitat de Girona i del Centre d'Estudis Avançats de Blanes, així com també personal del departament corresponent de la Generalitat.

Establertes les directrius generals del projecte i els protocols a seguir, la coordinació dins un grup tan extens va funcionar sense grans dificultats. Un cop vaig deixar la coordinació científica dels treballs, em va substituir en aquesta tasca en Jordi Carreras, i el grup hi ha seguit treballant de manera eficient i regular.

Ens adonem que socialment el mercat laboral català presenta molt poca demanda de botànics qualificats. També sembla que el protagonisme de la biologia molecular va en detriment d'altres branques, com la botànica, i també percebem a Catalunya una manca d'inversió de les universitats en els seus departaments de botànica, una confluència de factors que ens fa ser escèptics respecte al futur de la botànica a casa nostra. No obstant, podria tractar-se d'una falsa percepció. Aprofitant, doncs, la vostra companyia i l'àmplia experiència en aquest camp, ens podríeu dir què

opineu sobre el futur de la botànica a Catalunya, tant des d'un punt de vista professional com acadèmic?

La biologia molecular, la genètica, i altres disciplines "modernes" tenen també aplicació en l'estudi de les plantes i contribueixen al desenvolupament de la botànica en un sentit ampli. La professió de botànic ha incorporat nous procediments i ha derivat cap a objectius diferents, però no ha desaparegut pas ni es preveu que ho faci en un futur.

És veritat que, en les darreres dècades, la catalogació i distribució dels organismes vegetals, i la botànica en un sentit clàssic, han estat insensatament desacreditades entre els científics i postergades en els plans acadèmics. Però també és cert que darrerament els medis intel·lectuals de països considerats avançats, com ara França o els Estats Units, es dolen de l'escassetat de botànics de camp experts en el coneixement dels ambients naturals i miren de corregir la situació. L'esnobisme i el fals progressisme també poden afectar els científics, però acaben essent bandejats i substituïts per visions sensates de la realitat. Esperem que la botànica recuperi el seny científic en aquest aspecte.

Un altre tema que ens interessa i ens preocupa alhora és la pèrdua de coneixement dels usos de les plantes per la desaparició de les generacions que les havien fet servir de primera mà. D'uns anys ençà, però, s'ha despertat un interès per aquest camp i voluntat de recuperar-lo. Des del vostre punt de vista, creieu que això serà possible i que s'hi està fent prou? Com ho enfocariu?

Fins a mitjan segle XX els coneixements i els usos populars de les plantes a casa nostra es van mantenir força vius, però després la situació es va anar deteriorant progressivament. És clar que ja existien, des de temps força antics, estudis i reculls etnobotànics, però restava molta feina per fer, i si no s'emprenia aviat corriem el risc de no ser-hi a temps. Per sort hi ha hagut, com dieu, un despertar en l'interès pel tema, i en les darreres dècades han aparegut persones i grups científics que hi han dedicat esforços notables.

Encara cal fer reculls de coneixements populars i recuperar dades escampades en obres antigues,

Josep Vigo, al centre de la imatge, en una sortida el 2011 a les Gorgues del Freser.

però penso que la feina ja està enfocada. Una altra cosa és que aquests coneixements, curiosament revisats, retornin a la societat. Ja es treballa en aquest sentit, però no sé si és possible que els coneixements etnobotànics esdevinguin de nou patrimoni normal i espontani de la població actual. Tot canvia; ens n'hem de doldre?

De tots els camps en què heu treballat (botànica, recerca, docència, etc.), quin és el que us ha donat més satisfaccions?

Les activitats que es fan amb entusiasme i dedicació poc o molt sempre reporten satisfaccions. És clar que sol haver-hi condicionants de lloc, de temps i de recursos que dificulten el desenvolupament de la feina, però en el meu cas no han estat pas gaire importants.

Ara, puc dir que la docència, que depèn sobretot de l'actitud i l'interès de mestre i deixebles, i que es mesura més a través de percepcions personals que de paràmetres objectius, m'ha fet especialment feliç.

Plantejament i elaboració: **Anna Maria Oliva Casas** ([vegeu perfil](#)) i **Francesc Caralt Rafecas** ([vegeu perfil](#)).

Redacció de les respostes: **Josep Vigo Bonada**, botànic, pteridòleg i professor universitari. És doctor en botànica i catedràtic de Biologia Vegetal a la Facultat de Biologia de la Universitat de Barcelona (UB). [Més ...](#)
